

Personas ar neizārstējamām slimībām

Vēl 20. gadsimta sākumā par neizārstējamām slimībām tika uzskatītas daudzas infekciju slimības, piemēram, gripa, masalas, difterija, tuberkuloze u.c. Attīstoties medicīnai un tehnoloģijām ir kritiķi, kas uzskata, ka mūsdienās neārstējamu slimību nav. Strīdīgs ir jautājums par AIDS. Modernā medicīna ir darījusi daudz, lai pētītu un ārstētu slimības, bet dažās jomās tas ir bijis neveiksmīgi. Šajā materiālā atrodama informācija par zināmākajām neizārstējamām (vai grūti un dārgi ārstējamām) slimībām, kuras rada darba spēju samazināšanos, kā rezultāta personai var tikt piešķirts invaliditātes statuss.

HIV/AIDS

HIV (cilvēka imūndeficīta vīruss) ir vīruss, kas nonākot organismā lēnām sagrauj cilvēka imūno sistēmu, savukārt AIDS (iegūtais imūndeficīta sindroms) ir HIV infekcijas beigu stadija, kad cilvēka imūnā sistēma nav spējīga cīnīties ar audzējiem un infekcijām, kuras parastos apstākļos neizraisa slimības. HIV vīruss var bojāt arī nervu sistēmu un izraisīt smadzeņu darbības traucējumus. HIV infekcija AIDS stadijā strauji progresē un beidzas ar nāvi.

Lai izvairītos no sabiedrībā valdošiem stereotipiem par personām, kurām ir HIV/AIDS, svarīgi ir iegaumēt, ka ar šo vīrusu **var inficēties** stājoties dzimumaktā ar HIV inficētu personu, injicējot narkotiskās vielas, ja lieto šļirci vai adatas kopīgi ar HIV inficētu personu, pārlejot inficētas asinis vai asiņu preparātus un HIV inficēta sievietē var inficēt savu bērnu grūtniecības vai dzemdību laikā, kā arī barojot bērnu ar krūti. Ar HIV **nevar inficēties** lietojot kopīgu apģērbu, traukus, sarokojoties, šķaudot, klepojot, no kukaiņu kodumiem, peldoties vienā baseinā vai kopjot AIDS slimnieku.

Ar HIV inficēts cilvēks izjūt bailes, skumjas, dusmas, kaunu un vainas apziņu, var justies nevienam nevajadzīgs, ieslīgt depresijā, būt norūpējies. Lai cik labs būtu ārsts, lai cik modernus medikamentus izrakstītu, par visu svarīgāks ir citu cilvēku atbalsts un sapratne. Lai turpinātu pilnvērtīgu dzīvi, iespējams HIV inficētajam vajadzēs pārkārtot savu vērtību skalu – mainīt nākotnes sapņus un cerības, attiecības ar citiem cilvēkiem, domas par karjeru, tomēr nedrīkst aizmirst, ka dzīve turpinās. HIV inficētam cilvēkam jāietur veselīgas diētas, jānodarbojas ar sportu, jāatturas no narkotiku, alkohola un tabakas izstrādājumu lietošanas, jāizvairās no saaukstēšanās un kontakta ar gripas un citu infekciju slimniekiem.

Savā ikdienas dzīvē HIV inficētas personas var turpināt darīt to pašu, ko iepriekš – strādāt, studēt, piedalīties visdažādākajās aktivitātēs un sabiedrības dzīvē. HIV inficētas personas pienākums nav informēt katru cilvēku, ar ko viņš kontaktējas, par savu veselības stāvokli, izņemot gadījumus, ja tas apdraud citas personas veselību un drošību.

Vēzis

Vēzis ir slimību klase, kurai raksturīgs, ka noteiktas šūnu grupas sāk nekontrolējami dalīties, apdraudot apkārtējos audus. Aptuveni 5-10% gadījumu vēža cēlonis ir iedzimti ģenētiski defekti, atlikušajos 90-95% gadījumu vēža cēloņi meklējami ārējās vides faktoros un dzīves stila paradumos. Vēža izraisītu nāves gadījumu statistika liecina, ka 25-30% gadījumu ir saistīti ar smēķēšanu, 30-35% gadījumu ir saistīti ar uzturu, apmēram 15-20% gadījumu ir saistīti ar infekcijas slimību, kas provocējusi vēzi, un atlikušie gadījumi ir saistīti ar citiem faktoriem, kuru vidū ir arī radiācija, stress, fiziskā aktivitāte un piesārņojums.

Kad persona uzzina pozitīvu diagnozi par vēzi, tā saskaras ar emocionālām, finansiālām un fiziskām grūtībām, un dažkārt ar visām vienlaicīgi. Šādā situācijā klientam ir nepieciešams atbalsts un bieži arī palīdzība, tostarp ikdienas mājas darbos. Daži no vēža slimniekiem var turpināt strādāt savā darba vietā, bet daudziem nākas ievērojami samazināt darba slodzi vai ņemt darba nespējas lapu. Rodas vientulības un izolētības sajūta. Lai no tās izvairītos darba kolēģiem, ģimenei un sociālās jomas profesionāļiem būtu jāinformē slimības skartā persona par aktualitātēm un iespējām. Jebkura aktivitāte, kas personai ļauj justies piederīgai, var sniegt prieku.

Nereti sastopoties ar personu, kurai ir diagnosticēts vēzis, mēs apmulstam un nezinām, ko teikt. Sekojošie ieteikumi varētu palīdzēt izvairīties no neveiklām situācijām:

Sakiet:

- Man ir žēl, ka tas ir noticis ar tevi
- Ja tev kādreiz gribas aprunāties, esmu gatavs uz klausīt
- Ko tu domā darīt un kā es varu tev palīdzēt?
- Saki, ja ir kaut kas, ko es varu darīt tavā labā
- Tu iedvesmo

Izvairieties teikt:

- Es zinu, kā tu jūties.
- Tev vajag ar kādu parunāt
- Es zinu, kas tev būtu jādara
- Es jūtos bezpalīdzīgs
- Es nezinu, kā tu ar to tiec galā

Multiplā skleroze jeb izkaisītā skleroze

Tā ir centrālās nervu sistēmas slimība, kas skar galvas un muguras smadzenes. Slimības ietekmē rodas iekaisuma process, kā rezultātā noārdās mielīns. Taucaina viela-mielīns, kas apņem nervus, lielā mērā darbojas kā elektriskā vada apvalks, ļaujot nervam ātri pārraidīt impulsus. Mielīna zaudēšana samazina nervu spēju pārvadīt impulsus uz un no smadzenēm.

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

Multiplās sklerozes simptomi ir neprognozējami un ievērojami atšķiras katram pacientam. Visbiežāk novērojamie simptomi ir: redzes traucējumi (redzes dubultošanās, neskaidra redze); stiprs nogurums; līdzsvara zudums; koordinācijas problēmas; muskuļu stīvums; runas problēmas; urīnpūšļa un zarnu problēmas; īstermiņa atmiņas problēmas un pat daļēja vai pilnīga paralīze. Visbiežāk simptomi ir īslaicīgi un pāriet līdz nākamajam saasinājumam, kad var izpausties jau esošie simptomi, kā arī pievienoties vēl kāds jauns simptoms.

Cilvēkiem, kuriem ir diagnosticēta multiplā skleroze ir nepieciešams veselīgs uzturs, fiziskas aktivitātēs (savu spēju robežās), atturēšanās no kaitīgiem ieradumiem, emocionāls atbalsts, īpaši slimības saasinājuma brīžos. Slimība var progresēt strauji, bet tā var arī noritēt lēnām un progresēt ļoti ilgā laika posmā. Lielākā daļa cilvēku ar multiplo sklerozi, ievērojot ārstu norādījumus, turpina dzīvot pilnvērtīgu dzīvi.

Cukura diabēts

Cukura diabēts - hroniska slimība, ko raksturo pazemināts (1.tipa,10-20% gadījumu) vai paaugstināts (2.tipa, 80-90%) insulīna līmenis asinīs. Cukura diabēta pacienta aizkuņģa dziedzeris neizdala insulīnu pietiekamā apjomā vai vielmaiņas traucējumu dēļ organismā tas netiek racionāli izmantots. Šūnas nesaņem glikozi, kas tām nepieciešama enerģijas iegūšanai vai organismā ir hiperglikēmija. Visbiežāk slimniekam ir jāievēro konkrēta diēta. Smaga 1.tipa cukura diabēta gadījumos, regulāra insulīna injicēšana organismā ļauj personai dzīvot pilnvērtīgu dzīvi, taču vienmēr jāpārlicinās par medikamentu pieejamību nepieciešamības gadījumā. Asinsvadu komplikāciju dēļ pie diabēta bieži novērojams redzes zudums, nieru nepietiekamība, infarkts, insults un kāju asinsvadu bojājumi. Diabētam raksturīga hroniska gaita un visu organisma vielmaiņas veidu pakāpeniski traucējumi. Fiziskas aktivitātes svaigā gaisā nāk par labu ne tikai personām ar cukura diabētu, bet jebkuram cilvēkam!

Hemofilija

Tā ir ģenētiski noteikta (ar X hromosomu saistīta) slimība, kas izpaužas kā asins recēšanas traucējumi. Personām, kurām ir kāda veida asins recēšanas traucējumi, svarīgi ir izvairīties no ikdienas mikrotraumām, kā arī no jebkurām traumām, kas var izraisīt asins zaudēšanu. Vairumā gadījumu, slimnieks var dzīvot pilnvērtīgu dzīvi sabiedrībā.

Celiakija

Gremošanas trakta slimība, kas bojā tievo zarnu un kavē uzturvielu uzsūkšanos. Cilvēki, kam ir celiakija, nepanes glutēnu – kviešu, rudzu un miežu olbaltumvielu. Glutēns atrodas ļoti daudzos pārtikas un arī ikdienas produktos, piemēram, medikamentos, vitamīnos, lūpu balzāmos.

Neatkarīgi vai diagnosticētā slimība ir grūti ārstējama vai tieši pretēji viegli kontrolējama, svarīgākais ikvienam no šīm personām ir atbalsts, izpratne un rēķināšanās ar viņa īpašajām vajadzībām!